

IRAK'TA ELEKTRONİK DEVLET UYGULAMALARI İÇİN MUHASEBE BİLGİ SİSTEMİ GEREKSİNİMLERİ: BİR ARAŞTIRMA¹

ACCOUNTING INFORMATION SYSTEM REQUIREMENTS FOR ELECTRONIC GOVERNMENT APPLICATIONS IN IRAQ: A RESEARCH

Durmuş ACAR*, Ayad Dakheel SALEEM**

* Prof. Dr., Süleyman Demirel Üniversitesi, İktisadi ve İdari Bilimler Fakültesi, İşletme Bölümü, durmusacar@sdu.edu.tr, <https://orcid.org/0000-0003-4701-6045>

** Doktora Öğrencisi, Süleyman Demirel Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü İşletme Anabilim Dalı, ayaddakheel@yahoo.com, <https://orcid.org/0000-0003-1723-6506>

ÖZ

Elektronik devlet (e-devlet), teknolojiden yararlanılarak bilgilerin ve modern devlet hizmetlerinin vatandaşlara ve kuruluşlara elektronik ortamda sunumunda kullanılan bir araçtır. Birçok ülke geleneksel devletten elektronik devlete dönüşümü amaç haline getirmektedir. Muhasebe bilgi sistemi e-devletin önemli parçalarından bir tanesidir. Muhasebe bilgi sistemi iç ve dış bilgi kullanıcılarına bilgi sunmaktadır. Muhasebe bilgi sistemi, teknolojik gelişmeler ile birlikte güncellenmektedir. Elektronik devlet uygulamalarının gerçekleştirilebilmesi için muhasebe bilgi sisteminin yanı sıra nitelikli insan kaynağına ve elektronik altyapıya ihtiyaç duyulmaktadır. Bu araştırmanın amacı elektronik devlet uygulamalarında muhasebe bilgi sistemi gereksinimlerinin araştırılmasıdır. Bu amaç doğrultusunda Irak'taki devlet kurumlarında çalışan muhasebe çalışanlarına yönelik olarak bir anket çalışması gerçekleştirilmiştir. Ankete katılan toplam 405 kişiden elde edilen cevaplar neticesinde E-devlet uygulamaları için muhasebe bilgi sistemi gereksinimlerinin neler olduğu ve Irak'ta E-devletin altyapısının yeterli olup olmadığı incelenmiştir.

Anahtar Kelimeler: Muhasebe Bilgi Sistemi, Elektronik Devlet, Elektronik Muhasebe, Devlet Muhasebesi.

Jel Kodları: M41, M48.

ABSTRACT

Electronic government (e-government) is a tool used by technology to provide information and modern state services to citizens and organizations in electronic environment. Many countries make the transition from the traditional state to the electronic state as a goal. The accounting information system is one of the important parts of the e-government. The accounting information system provides information to internal and external information users. The accounting information system is updated with technological developments. In addition to the accounting information system, qualified human resources and electronic infrastructure are needed to implement electronic government applications. The purpose of this study is to investigate the requirements of accounting information systems in electronic government applications. According to this purpose, a survey was conducted for accounting personnel working in government institutions in Iraq. The results of the answers obtained from 405 respondents, it was investigated what accounting information system requirements are needed for e-government applications and whether e-government infrastructure in Iraq is sufficient.

Keywords: Accounting Information System, Electronic Government, Electronic Accounting, Government Accounting.

Jel Codes: M41, M48.

¹ Bu çalışma, yazarlar tarafından hazırlanıp yönetilen "İrakta Elektronik Devlet Uygulamaları İçin Muhasebe Bilgi Sistemi Gereksinimleri" başlıklı doktora tezinden yararlanılarak hazırlanmıştır.

1. GİRİŞ

Günümüz çağı, bilgi teknolojisi çağı olarak bilinmektedir. Bilgi teknolojilerindeki gelişmeler birçok ülkeyi kalkındırmakta ve vatandaşların en iyi hizmetleri alabilmesini sağlamaktadır. Aynı zamanda, bu gelişmeler sayesinde devlet ve hükümetlerin uygulamalarında e-devlet kavramı ortaya çıkmıştır. E-devlet bilgi teknolojilerinin kullanılmasıyla, devletin vatandaşlara hizmetlerini sunması anlamına gelmektedir. Geleneksel devlet uygulamalarından e-devlete geçiş yapmak için devletin organizasyon yapısında değişiklik yapması gerektiği gibi uygulamakta olduğu sistemlerde de değişiklik yapması gerekmektedir.

Bilgi teknolojilerinde meydana gelen gelişme ve ilerleme neticesinde Elektronik muhasebe (E-muhasebe) terimi kullanılmaya başlanmıştır. Elektronik muhasebe, bilgisayar kullanılarak elde edilen muhasebe verilerinin bilgiye dönüştürülerek bilgi kullanıcılarına ulaştırılması demektir. Muhasebe bilgi sistemi ise devletlerin en önemli ve en gerekli bilgi sistemlerinden birisidir. Muhasebe bilgi sisteminin görevi, birçok birimin karar vermelerine yardımcı olmak amacıyla bilgi sağlamaktır.

Elektronik devlet ortamındaki muhasebe bilgi sistemi e-devlet uygulamalarının başarılı olması için birçok gerekli şartı bünyesinde barındırmaktadır. Elektronik muhasebenin sağladığı birçok fayda bulunmaktadır. Bunlardan en önemlisi, işlemleri tamamlamadaki hızıdır. Geleneksel muhasebeye göre kaliteli bilgiyi daha az maliyetli biçimde ve zamanında sağlamaktadır. Aynı zamanda elektronik muhasebenin e-devlet ortamında uygulanması, muhasebe bilgi sisteminin içeriğini de etkilemektedir. Geleneksel muhasebede kâğıt ortamında belgeler oluşturulurken, Elektronik muhasebede ise bütün işlemler elektronik olmakta gerçekleştirilmektedir.

Elektronik muhasebe kapsamında dosyaların saklama ve arşivleme yöntemi de değişmektedir. Zira dosyalar, bilgisayar

içerisinde elektronik ortamda ya da özel koruyucu programlar içerisinde veya CD içerisinde saklanmaktadır. Aynı zamanda elektronik muhasebe bünyesinde muhasebe sisteminin sonuçlarının sunum şekli de değişmekte, mali tablolar ve raporlar elektronik ortamda sunulmaya başlanmaktadır. Bu durumun neticesinde Elektronik açıklama (Electronic disclosure) kavramı ortaya çıkmıştır. Elektronik açıklama, elektronik muhasebe çıktılarının internet üzerinde yayınlanması ve sunulması demektir.

Elektronik muhasebede, görevlerini gerektiği gibi yapabilecek yeterli yetenek ve beceriye sahip olan bireylerin bulunması gerekmektedir. Bunun neticesinde muhasebecilerin bilgi teknolojilerini kullanabilecek yeteneğe ve beceriye sahip olması zorunlu hale gelmiştir. Böylelikle muhasebecilerin rolü, verilerin toplanması, işlenmesi ve yalnızca bilgi haline dönüştürülmesi ile sınırlı kalmamakta, bununla birlikte finansal işlemlere ilişkin programların hazırlanmasına ve formülasyonuna iştirak edilmesidir. Görüldüğü gibi devlet hizmetlerinin en iyi şekilde sunulması konusunda devlet uygulamalarında elektronik muhasebenin kullanılması birçok fayda sağlamaktadır.

Bu çalışmanın amacı Irak'ta elektronik devlet uygulamaları için gerekli olan muhasebe bilgi sisteminin yeterliliğinin araştırılmasıdır. Bu amaç çerçevesinde Irak'ta devlet bünyesinde çalışan muhasebe personeline yönelik bir anket çalışması ve uygulama gerçekleştirilmiştir.

2. ELEKTRONİK DEVLET VE ELEKTRONİK MUHASEBE BİLGİ SİSTEMİ

2.1. Elektronik Devlet

Elektronik devlet; bilgi, iletişim ve internet teknolojilerinin hızla gelişmesi sayesinde devletin vatandaşlarına daha etkin hizmet sunabilmesi için operasyonel faaliyetlerin geliştirilmesini sağlamaktadır. E-Devlet;

hükümet tarafından vatandaşlara, iş ortaklarına, çalışanlara ve diğer devlet kurumlarına devlet hizmetlerinin erişimini arttırmak için teknoloji kullanılarak özellikle web tabanlı internet uygulamalarının sunulması olarak tanımlanmaktadır. E-devlet; yeni teknolojiler ile birlikte insanların devlet bilgi ve servislerine daha kolay erişmesini sağlamak, hizmetlerin kalitesini arttırmak ve demokratik kurum ve süreçlere katılımını sağlamak amacıyla hükümetlerin daha büyük fırsatlar sunmak için kullandıkları bir araçtır (Osborne ve Gaebler, 1992: 52).

Dünya Bankası ise e-devleti; devlet kurumlarının vatandaşlar, işletmeler ve devletin diğer kollarıyla olan ilişkileri dönüştürme becerisine sahip olan bilgi teknolojileri (geniş alan ağları, internet ve mobil bilgi işlemleri gibi) tarafından kullanılması olarak tanımlamaktadır. Bu teknolojiler; devlet hizmetlerinin vatandaşlara daha iyi sunulması, iş dünyası ve endüstri ile daha iyi etkileşim kurulması, bilgiye erişim yoluyla vatandaşların güçlendirilmesi veya daha etkin bir devlet yönetimi gibi farklı amaçlara hizmet edebilmektedir. E- devlet ile birlikte ortaya çıkan faydalara örnek olarak ise daha az yolsuzluk, artan şeffaflık, daha fazla kolaylık, gelir artışı ve/veya maliyet azalışı verilebilmektedir (World Bank, 2012).

Elektronik devlet, devlet bilgi ve hizmetlerinin vatandaşlara, işyerlerine, devlet çalışanlarına ve diğer kurumlara erişiminin artırılması için kullanılan stratejilere, organizasyonel formlara, süreçlere ve bilgi teknolojilerine atıfta bulunmaktadır (Kefallinos vd., 2009: 72).

Elektronik devlet ayrıca, kamu hizmetlerini ve demokratik süreçleri iyileştirmek ve kamu politikalarına olan desteği güçlendirmek için bilgi ve iletişim teknolojilerinin örgütsel değişim ve yeni becerilerle birlikte kullanılmasıdır (Akeson vd., 2008: 74).

E-devlet genellikle, bilgi ve kamu hizmetlerinin halka sağlanması için ilgili devlet organları tarafından bilgi ve iletişim

teknolojilerinin uygulanmasını temel almaktadır. Özetle e-devlet; vatandaşlara, iş ortaklarına ve çalışanlara fayda sağlamak için devlet hizmetlerine erişim sağlamak ve bunları sunmak için teknolojinin kullanılmasıdır. Devletin faaliyetlerini desteklemek, vatandaşlarla etkileşimde bulunmak ve kamu hizmeti sunmak için daha etkin ve şeffaf bir şekilde bilgi teknolojilerinden yararlanılmasıdır (Ntulo ve Otiye, 2018).

Elektronik devlet; toplumsal, ekonomik ve siyasi gelişmeleri desteklemek, kamu hizmetlerinin kalitesini arttırmak, vatandaşlarla etkileşimde bulunmak, vatandaşların devletin bilgi ve hizmetlerine erişimini kolaylaştırmak, bilgi ve iletişim teknolojilerinden yararlanmak için yenilikçi bir girişim olarak devlet kurumlarını ve süreçlerini demokratik, şeffaf ve hakkaniyete uygun bir şekilde kullanmaktadır (Ngulube, 2007: 3).

2.2. Elektronik Muhasebe Bilgi Sistemi

Muhasebede bilgisayar kullanımını esas alan elektronik muhasebe bilgi sistemi; muhasebe bilgisinin kaydedilmesi, işlenmesi, depolanması ve raporlanması için kullanılan muhasebe tabanlı bir yazılım uygulamasıdır. Bu uygulama, firmaların daha önce manuel olarak gerçekleştirdikleri işlemleri yerine getirmek için bilgisayar programlarının kullanımını sağlamakta ve gelişen teknolojileri desteklemektedir. Muhasebede bilgisayarların kullanılması, karar vermeyi kolaylaştırmak için kurulan muhasebe bilgi sistemlerinin bilgisayar ortamında tutulmasını gerektirmektedir. Elektronik muhasebe bilgi sistemi, rutin işlemlerin ve analizlerin hızlanması, doğruluğun artırılması ve raporlamanın kolaylaşması gibi birçok avantaja sahiptir (Sugut, 2014:2).

Elektronik muhasebe (e-muhasebe); muhasebe kayıtlarının bilgisayar ortamında hazırlanması için çeşitli sistemlerinin entegrasyonunu ifade etmektedir. E-muhasebe; muhasebecilerin hesap tablolarına ve diğer muhasebe yazılımlarına mali veri girdikleri ve daha sonra matematiksel algoritmalarla bilgiyi gerekli

defterlere ve finansal tablolara yansıtıkları bir hesaplama sistemidir. Bilgisayarlı muhasebe sistemi, muhasebecilerin trend analizi yapmalarını ve herhangi bir değişimi hızlı ve doğru bir şekilde rapor etmelerini sağlamaktadır. Buna ek olarak, tüm şirket bölümlerinden gelen işlemlere ve finansal bilgilere muhasebecilerin daha iyi erişebilmeleri için bilgisayarlı muhasebe sistemleri kullanılmaktadır (Ernest, 2015: 80).

E-muhasebenin temelini oluşturan bilgisayarlı muhasebe sistemi, ekonomik kararlar vermek için muhasebe prensipleri ve kavramları ile bilgi sistemi kavramını birleştiren, kullanıcılara kayıt, işlem, analiz ve finansal bilgi üreten bilgisayar tabanlı bir sistemdir (Gelinis vd., 2005).

Ticari kuruluşlarla ilişkili olarak bilgisayarlı muhasebe sistemi (BMS), organizasyonun verimliliğini artırmak ve muhasebe ve finans bilgilerinin yönetmek suretiyle rekabet gücünü desteklemek için önemli bir araç haline gelmektedir. Bu bilgiler, planlama, kontrol, performans değerlendirmesi ve diğer konular hakkında farklı kararlar verebilmek için kullanılmaktadır. Artan ekonomik gelişmeler karşısında, işlemlerin etkin ve verimli bir şekilde yürütülmesinde BMS kullanımını önem kazanmaktadır. Teknoloji alanındaki gelişmelerle birlikte bilgi sistemleri bilgisayar tabanlı hale dönüşmektedir. Teknolojideki bu gelişmeler, manuel muhasebe sistemlerinin yerini bilgisayarlı sistemlerin almasını sağlamaktadır. Bu yüzden daha önce manuel olarak gerçekleştirilen muhasebe bilgi sistemleri günümüzde birçok şirkette bilgisayarlar tarafından yürütülmektedir. Muhasebe sistemlerinin geçmişinin yüzyıllar öncesine dayanmasına rağmen, bilgi teknolojileri ve bilgisayarlı muhasebe sistemlerinin kullanımı, işlemlerin gerçekleştirilme şeklini kökten değiştirmektedir (Akande, 2016: 6).

3. IRAK'TA ELEKTRONİK DEVLET UYGULAMALARI İÇİN MUHASEBE BİLGİ SİSTEMİ GEREKSİNİMLERİNE YÖNELİK BİR ARAŞTIRMA

3.1. Araştırma Hakkında Genel Bilgiler

Çalışmanın amacı Irak'ta e-devlet uygulamaları için muhasebe bilgi sistemlerinin yeterliliğinin araştırılmasıdır. Bu amaç doğrultusunda; Irak'ta e-devlet uygulamalarında kullanılması gereken muhasebe bilgi sistemi gereksinimlerinin tespiti için araştırma kapsamında öncelikle hipotezler oluşturulmuştur. Araştırmalar genel olarak sıfır hipotez ve alternatif hipotezlere dayanmaktadır. Sıfır hipotez; araştırma örneğinde yer alan bireylerin fikirlerinin (cevaplarının) çoğunlukla kabul etmemek (katılmıyorum) yönünde olduğunu var saymakta ve H0 olarak kodlanmaktadır. Alternatif hipotez ise; araştırma örneğinde yer alan bireylerin fikirlerinin (cevaplarının) çoğunlukla kabul etmek (katılıyorum) yönünde olduğunu var saymaktadır. Bu çalışmada kullanılan alternatif hipotezler Irak'ta elektronik devlet için uygulanması gereken muhasebe bilgi sisteminin var olduğunu kabul etmekte ve H1 olarak kodlanmaktadır. Araştırma kapsamında oluşturulan ana hipotezler aşağıdaki gibidir:

- Cinsiyetlerine göre, e-devlet için muhasebe bilgi sistemlerinin yeterliliği konusunda ankete katılanların yanıtları arasında istatistiksel olarak anlamlı bir farklılık vardır.
- Yaşlarına göre, e-devlet için muhasebe bilgi sistemlerinin yeterliliği konusunda ankete katılanların yanıtları arasında istatistiksel olarak anlamlı bir farklılık vardır.
- Eğitim düzeylerine göre, e-devlet için muhasebe bilgi sistemlerinin yeterliliği konusunda ankete katılanların yanıtları arasında istatistiksel olarak anlamlı bir farklılık vardır.
- Meslekte çalışma sürelerine göre, e-devlet için muhasebe bilgi sistemlerinin yeterliliği konusunda ankete katılanların

yanıtları arasında istatistiksel olarak anlamlı bir farklılık vardır.

- Çalıştıkları sektörlere göre, e-devlet için muhasebe bilgi sistemlerinin yeterliliği konusunda ankete katılanların yanıtları arasında istatistiksel olarak anlamlı bir farklılık vardır.

Ayrıca ana hipotezlerin altında çeşitli alt hipotezler oluşturulmuştur. Elde edilen tüm hipotezlere ve sonuçlarına ise çalışmanın hipotez test sonuçları kısmında değinilmektedir.

Hipotezlerin oluşturulmasının ardından çalışmanın uygulama kısmında devlet kurumlarında çalışan toplam 405 memura yönelik bir anket çalışması gerçekleştirilmiştir. Irak'ta özel sektörün payının az olması, devlet sektöründeki işletmelerin pay olarak çoğunluğu teşkil etmeleri ve üretilen bir çok ürünün ve sunulan bir çok hizmetin devlet kanalıyla gerçekleştirilmesi sebebiyle bu çalışmada devlet sektöründe yer alan işletmeler araştırmaya dahil

edilmiştir. Araştırma kapsamında hazırlanan anket formlarındaki soruların belirlenmesinde ilgili literatür ve konu hakkında daha önce gerçekleştirilen çalışmalar (Alwan ve Abd Alrahman,2010: 114-117; Mahmoud,201: 195-198; Hassan, 2013: 431-441) dikkate alınmıştır. Oluşturulan anket içerisinde 5 adet demografik soru ve 53 adet likert ölçekli soru yer almaktadır. Anketlerin geri dönüşümü tamamlandıktan sonra, tüm veriler Excel 2010 programına girilerek, SPSS 22.0 For Windows sürümünde (Statistical Package For Social Sciences-Sosyal Bilimler İçin İstatistik Paketi) analiz için hazır hale getirilmiş ve gerekli analizler gerçekleştirilmiştir.

3.2. Araştırmaya Ait Tanımlayıcı İstatistikler

Araştırmadan elde edilen sonuçlara göre tanımlayıcı istatistiklere ve oluşturulan tablolara aşağıda yer verilmektedir.

Tablo 1: Katılımcıların Yaşa Göre Dağılımları

Yaş	Frekans	Yüzde
18- 25 yıl arası	10	2.5
26-30 yıl arası	42	10.4
31-35 yıl arası	110	27.2
36 - 40 yıl arası	74	18.3
41-45 yıl arası	88	21.7
46-50 yıl arası	43	10.6
51-55 yıl arası	21	5.2
56 yıldan daha fazla	17	4.2
Toplam	405	100

Tablo 1'e göre katılımcıların çoğunluğunun orta yaşta olduğu görülmektedir. Çok genç ve yaşlı katılımcıların nispeten daha az olduğu anlaşılmaktadır.

Tablo 2: Katılımcıların Cinsiyete Göre Dağılımları

Cinsiyet	Frekans	Yüzde
Erkek	332	82.0
Kadın	73	18.0
Toplam	405	100

Tablo 2'ye göre katılımcıların çoğunluğunu erkek olduğu görülmektedir.

Tablo 3: Katılımcıların Eğitim Seviyesine Göre Dağılımları

Eğitim Seviyesi	Lise	Önlisans	Lisans	Yüksek lisans	Toplam
Frekans	17	15	339	34	405
Yüzde	4.2	3.7	83.7	8.4	100

Tablo 3'e göre, katılımcıların büyük bir çoğunluğunun lisans düzeyinde eğitim seviyesine sahip olduğu görülmektedir.

Tablo 4: Katılımcıların Meslekte Çalışma Süresine Göre Dağılımları

Meslekte Çalışma Süresi	Frekans	Yüzde
1-5 Yıl	40	9.9
6-10 Yıl	109	26.9
11-15 Yıl	99	24.4
16-20 Yıl	90	22.2
21-25 Yıl	29	7.2
26-30 Yıl	18	4.4
31-35 Yıl	5	1.2
36 Yıdan Fazla	15	3.7
Toplam	405	100

Tablo 4'e göre, katılımcıların çok büyük bir kısmının 6-20 yıl arası mesleki tecrübeye sahip olduğu görülmektedir. Bu durum çoğu katılımcının orta düzey tecrübeye sahip olduğunu göstermektedir.

Tablo 5: Katılımcıların Çalıştıkları Sektörlere Göre Dağılımları

Sektör	Sayı	Yüzde
Eğitim	51	12.6
Sağlık	52	12.8
Petrol	53	13.1
Elektrik	51	12.6
Belediye	52	12.8
Ticaret	52	12.8
Bankacılık	53	13.1
Endüstri	41	10.1

Tablo 5'e göre, katılımcıların çalıştıkları sektörlerin hemen hemen eşit dağıldığı görülmektedir.

3.3. Araştırma Kapsamında Gerçekleştirilen Faktör Analizi Sonuçları

Çalışmada elde edilen verilerin faktör analizine uygunluğunun tespit edilmesi için öncelikle Kaiser-Meyer-Olkin (KMO) ve Bartlett Testleri uygulanmıştır. Yapılan testler neticesinde elde edilen sonuçlar Tablo 6'da yer almaktadır.

Tablo 6: KMO ve Bartlett Testi Sonuçları

Kaiser-Meyer-Olkin (KMO) Değeri	.882
Bartlett Test sonucu	9189.172
df	741
P değeri	.000

Tablo 6'da görüldüğü gibi, KMO değeri .882 olarak tespit edilmiştir. Bu değer örneklem büyüklüğünün faktör analizi için uygun olduğunu göstermektedir. Ayrıca

Barlett küresellik testi sonuçlarına göre ki-kare ($X^2= 9189.172$; $p<.05$) değerinin anlamlı olduğu görülmektedir. Elde edilen faktör boyutları ve değerleri ise Tablo 7'de yer almaktadır:

Tablo 7: Muhasebe Bilgi Sistemi Gereksinimlerine Ait Faktör Boyutları

	Faktörler	Ortalama	Std. Sapma	Öz değer	Varyans Yüzdesi	Güvenilirlik
Faktör 1	Stratejik planlar ve kurum idari yapısı	3.9926	.48750	11.987	13.071	.806
Faktör 2	Üst yönetimin desteği ve elektronik sistemlerin alt yapısı	4.0599	.52178	3.425	12.397	.861
Faktör 3	Hukuki altyapı, bilgi güvenliği ve gizliliği	3.9534	.66291	2.077	11.580	.889
Faktör 4	İnsan kaynaklarının yeterliliği	3.9864	.66387	1.965	9.699	.812
Faktör 5	Mali kaynakların yeterliliği	3.8654	.77702	1.844	7.860	.917
	Toplam					.939

Tablo 7'de görüldüğü üzere Cronbach's Alpha değeri .939 olduğu için verilerin güvenilirliğinin oldukça yüksek olduğu söylenebilmektedir. Sonuçlara göre katılımcıların e-devlet için üst yönetimin desteği ve elektronik sistemlerin alt yapısının yeterliliği konusunda algılarının nispeten daha yüksek olduğu ancak mali

kaynakların yeterliliği konusunda algılarının ise nispeten daha düşük olduğu görülmektedir. Faktör boyutlarının belirlenmesinin ardından her faktör boyutunda yer alan sorular ve elde edilen cevapların ortalamaları ise aşağıdaki tablolarda yer almaktadır.

Tablo 8: Birinci Faktörde Yer Alan Sorulara Ait Bilgiler

Sorular	Cevapların Ortalaması
Kurumda e-devlet uygulamaları için stratejik plan ve net vizyon oluşturulmaktadır.	4.06
Stratejik plan dâhilinde amaçlar, açıkça belirlenmektedir.	4.04
E-devlet uygulamaları konusunda söz konusu hedeflere ulaşmak için stratejik planlar yapılmaktadır.	4.02
Oluşturulan stratejik plan ile e-devlet uygulamalarının önündeki tüm engeller araştırılmaktadır.	3.97
Kurum üst yönetimi, e-devlete geçişte gerekli motivasyona sahiptir.	4.07
E-devlet uygulamaları için yönetimin bütün seviyelerinde destek sağlanmaktadır.	3.88
Kurumun organizasyon yapısı ile tüm çalışanların yetki ve sorumlulukları açık bir şekilde belirtilmektedir.	4.11
Kurumun organizasyon yapısı kapsamında alınacak stratejik kararlara muhasebecilerin de katılımı sağlanmaktadır	3.86
Organizasyon yapısı sayesinde yönetimin bütün kademelerinde etkili bir iletişim sağlanmaktadır.	3.92

Tablo 9: İkinci Faktörde Yer Alan Sorulara Ait Bilgiler

Sorular	Cevapların Ortalaması
Kurumdaki yöneticiler, teknolojik gelişmelerle uyumlu olarak stratejik denetlemeler ve güncellemeler yapmaktadır.	3.96
Kurum üst yönetimi, teknolojik hizmetler konusunda idari ve mali hilelerin engelleneceğini düşünerek e-devlet uygulamalarının fayda sağlayacağını düşünmektedir.	4.18
E-Devlet uygulamaları için üst yönetim, uzman görüşüne ihtiyaç duymaktadır.	3.85
Kullanıcıların bilgi ve hizmetlerden faydalanabilmesi için kurumun bir Web Sitesi bulunmaktadır.	4.16
Kurumun iç ve dış iletişim ağları bulunmaktadır.	3.98
Elektronik işlemleri gerçekleştirmek için personellerin bilgisayarları bulunmaktadır.	4.23
Kurum tarafından sürekli olarak iletişim ağlarının bakımları yapılmaktadır.	4.01
Kurumda e-devlet uygulamaları için gelişmiş teknolojik aletler, cihazlar ve yazılımlar bulunmaktadır.	3.91
Kurumda elektronik işlemlerin gerçekleştirilmesi için internet hizmetleri kullanılmaktadır.	4.09
Kurum içindeki çalışanlar sürekli olarak bilgi güvenliği konusunda bilinçlendirilmektedir.	4.21
Çalışanların kişisel bilgilerinin korunması için, diğer kişilerin erişimini engelleyecek koruma sistemleri kullanılmaktadır.	4.07

Tablo 10: Üçüncü Faktörde Yer Alan Sorulara Ait Bilgiler

Sorular	Cevapların Ortalaması
Ülke genelindeki internet ağı üzerinde gerçekleştirilen elektronik işlemlere özgü olarak, yasama organı tarafından çıkarılan özel bir mevzuat bulunmaktadır.	3.80
Kurumlarda e-devlet işlemlerini gerçekleştiren çalışanların, işlerini yapmadıkları durumda, cezalandırılmaları için özel kanun metinleri bulunmaktadır.	3.63
E-devlet işlemlerini gerçekleştiren memurlar, işlerini yapmadıkları zaman maruz kalacakları cezalar hakkında gerekli bilince sahiptirler.	3.91
Ülkedeki bilgi güvenliğinin sağlanması için E-devlet sistemine yasal olmayan yollardan sızma isteyen kişilere karşı yasama organı tarafından Ceza-i Sorumluluk Yasası çıkartılmıştır.	4.04
Devletin internet ağı üzerinden yayınladığı tüm bilgiler, yasalıdır.	4.06
Teknolojik gelişmelere uyum sağlanması için yasama organı tarafından yasal mevzuat sürekli olarak güncellenmektedir.	3.92
Kurum, gayri kanuni yollardan bilgilere erişimi engellemek için modern koruma sistemlerini kullanmaktadır.	4.12
Kurumda veritabanlarını korumak için gelişmiş şifreleme sistemleri kullanılmaktadır.	4.02
Kurum, muhasebe bilgi sisteminin güvenliğinin sağlanması için sahte işlemleri ve hileleri engelleyecek teknolojik uygulamaları ve muhasebe bilgisini bir araya getirmektedir.	4.07

Tablo 11: Dördüncü Faktörde Yer Alan Sorulara Ait Bilgiler

Sorular	Cevapların Ortalaması
Kurum, modern teknolojiler konusunda tüm muhasebecilerin işlem becerilerini geliştirebilmeleri için gerekli fırsatları sağlamaktadır.	3.97
Kurumda e-devlet işlemlerinin gerçekleştirilmesini sağlayacak uygulamalar konusunda, bir grup yazılımcı ve analist bulunmaktadır.	3.85
Muhasebeciler işlemlerin elektronik ortamda gerçekleştirilmesini istemektedir.	4.06
Muhasebeciler, e-devlet uygulamaları ile ilgili olarak çeşitli kurslara ve seminerlere katılmaktadırlar.	4.06

Tablo 12. Beşinci Faktörde Yer Alan Sorulara Ait Bilgiler

Sorular	Cevapların Ortalaması
Kurumda e-devlet uygulamalarının yapılabilmesi için gerekli elektronik cihazları edinecek yeterli mali kaynak bulunmaktadır.	3.96
Kurumda e-devlet işlemlerinin gerçekleştirilmesi için muhasebeciler ve çalışanlara özel eğitim kurslarının düzenlenmesine yetecek gerekli mali kaynak bulunmaktadır.	3.75
E-devlet uygulamaları konusunda gerekli internet hizmetlerinin satın alınması için, kurum yeterli mali kaynağa sahiptir.	3.91
Kurumda e-devlet işlemlerinin yapılabilmesi için kullanılacak gerekli muhasebe programlarının satın alınmasına yetecek yeterli mali kaynak bulunmaktadır.	3.83
Kurumda e-devlet uygulamalarının araştırılması ve geliştirilmesi için yeterli mali kaynak bulunmaktadır.	3.83
Bilgi güvenliğinin sağlanması için gerekli koruma sistemlerinin satın alınmasına yetecek yeterli mali kaynak, kurumda bulunmaktadır.	3.91

3.4. Hipotez Testlerinin Sonuçları

Katılımcıların cinsiyetlerine göre oluşturulan hipotezlerin test edilmesine

yönelik olarak Mann-Whitney testi kullanılmış olup elde edilen sonuçlar Tablo 13'de yer almaktadır.

Tablo 13: Katılımcıların Cinsiyetlerine Göre Kurulan Hipotezlere Ait Mann-Whitney Testi Sonuçları

HİPOTEZLER				
Ana Hipotez	Cinsiyetlerine göre, e-devlet için muhasebe bilgi sistemlerinin yeterliliği konusunda ankete katılanların yanıtları arasında istatistiksel olarak anlamlı bir farklılık vardır.	Z-Değeri	P Değeri	Sonuç
Hipotez 1	Stratejik planlar ve kurum idari yapısına bakış açısından katılımcıların cinsiyetlerine göre farklılık vardır	-.794-	.427	Red
Hipotez 2	Üst yönetimin desteği ve elektronik sistemlerin alt yapısına bakış açısından katılımcıların cinsiyetlerine göre farklılık vardır	-1.434	.151	Red

HİPOTEZLER				
Hipotez 3	Hukuki altyapı, bilgi güvenliği ve gizliliğine bakış açısından katılımcıların cinsiyetlerine göre farklılık vardır	-.110-	.913	Red
Hipotez 4	İnsan kaynaklarının yeterliliğine bakış açısından katılımcıların cinsiyetlerine göre farklılık vardır	-.403-	.687	Red
Hipotez 5	Mali kaynakların yeterliliğine bakış açısından katılımcıların cinsiyetlerine göre farklılık vardır	-.771-	.441	Red

Tablo 13'deki Mann-Whitney Test sonuçları incelendiğinde; katılımcıların cinsiyetleri açısından hiçbir hipoteze göre elde edilen cevaplar arasında %5 anlamlılık düzeyinde anlamlı bir farklılık bulunmamıştır.

Katılımcıların yaşlarına göre oluşturulan hipotezlerin test edilmesine yönelik olarak Kruskal Wallis testi kullanılmış olup elde edilen sonuçlar Tablo 14'de yer almaktadır.

Tablo 14: Katılımcıların Yaşlarına Göre Kurulan Hipotezlere Ait Kruskal Wallis Testi Sonuçları

HİPOTEZLER				
Ana Hipotez	Yaşlarına göre, e-devlet için muhasebe bilgi sistemlerinin yeterliliği konusunda ankete katılanların yanıtları arasında istatistiksel olarak anlamlı bir farklılık vardır.	Ki-Kare Değeri	P Değeri	Sonuç
Hipotez 6	Stratejik planlar ve kurum idari yapısına bakış açısından katılımcıların yaşlarına göre farklılık vardır	23.218	.002	Kabul
Hipotez 7	Üst yönetimin desteği ve elektronik sistemlerin alt yapısına bakış açısından katılımcıların yaşlarına göre farklılık vardır	12.642	.081	Red
Hipotez 8	Hukuki altyapı, bilgi güvenliği ve gizliliğine bakış açısından katılımcıların yaşlarına göre farklılık vardır	10.327	.171	Red
Hipotez 9	İnsan kaynaklarının yeterliliğine bakış açısından katılımcıların yaşlarına göre farklılık vardır	16.969	.018	Kabul
Hipotez 10	Mali kaynakların yeterliliğine bakış açısından katılımcıların yaşlarına göre farklılık vardır	13.910	.053	Red

Tablo 14'den elde edilen sonuçlara göre, stratejik planlar ve kurumun idari yapısına bakış açısı ile insan kaynaklarının yeterliliğine bakış açısından katılımcıların yaşlarına göre %5 anlamlılık düzeyinde anlamlı bir farklılığın bulunduğu görülmektedir.

Ancak Kruskal Wallis Testi sonuçlarına göre; üst yönetimin desteği ve elektronik sistemlerin alt yapısına bakış açısından katılımcıların yaşlarına göre istatistiksel açıdan %5 anlamlılık seviyesinde anlamlı bir farklılık bulunmamıştır.

Sonuçlara göre; hukuki altyapı, bilgi güvenliği ve gizliliğine bakış açısından

katılımcıların yaşlarına göre istatistiksel açıdan %5 anlamlılık seviyesinde anlamlı bir farklılık bulunamamıştır.

Benzer şekilde; mali kaynakların yeterliliğine bakış açısından katılımcıların yaşlarına göre istatistiksel açıdan %5

anlamlılık seviyesinde anlamlı bir farklılık bulunamamıştır.

Kabul edilen hipotezlerde anlamlı farklılığın hangi yaş gruplarından kaynaklandığı ise yapılan analizler neticesinde Tablo 15'deki sonuçlar yardımıyla görülebilmektedir.

Tablo 15: Katılımcıların Yaşlarına Göre Tanımlayıcı İstatistik Sonuçları

	Faktörler	Yaş	Ortalama	Standart Sapma
Faktör 1	Stratejik planlar ve kurum idari yapısına bakış	18-24	3.6889	.85233
		25-30	3.8862	.38994
		31-35	4.0545	.55459
		36-40	3.8799	.55380
		41-45	3.9684	.35536
		46-50	4.1602	.28617
		51-55	4.1905	.47159
		56 daha	3.9804	.47505
Faktör 4	İnsan kaynaklarının yeterliliğine bakış	18-24	4.0750	.79101
		25-30	3.7976	.56912
		31-35	4.0773	.59983
		36-40	4.0338	.66637
		41-45	3.8068	.80384
		46-50	4.0233	.68750
		51-55	4.1905	.34374
		56 daha	4.1912	.34832

Tablo 15'de görüldüğü üzere stratejik planlar ve kurum idari yapısına bakış açısından 51-55 yaş arasında bulunan katılımcılar diğerlerine göre daha olumlu düşünmektedirler. Ancak 18-24 yaş arasında bulunan katılımcılar stratejik planlar ve kurum idari yapısına bakış açısından diğerlerine göre daha az olumlu düşünmektedirler. Sonuçlara göre genç katılımcıların yaşlılara göre konu hakkında daha olumsuz düşündükleri görülmektedirler.

Elde edilen sonuçlara göre insan kaynaklarının yeterliliğine bakış açısından 56 yaş ve üzeri olan katılımcılar diğerlerine göre daha olumlu düşünmektedirler. Ancak 25-30 yaş arasında bulunan katılımcılar insan kaynaklarının yeterliliğine bakış açısından diğerlerine göre daha az olumlu düşünmektedirler.

Katılımcıların eğitim düzeylerine göre oluşturulan hipotezlerin test edilmesine yönelik olarak Kruskal Wallis testi kullanılmış olup elde edilen sonuçlar Tablo 16'da yer almaktadır.

Tablo 16: Katılımcıların Eğitim Düzeylerine Göre Kurulan Hipotezlere Ait Kruskal Wallis Testi Sonuçları

HİPOTEZLER				
Ana Hipotez	Eğitim düzeylerine göre, e-devlet için muhasebe bilgi sistemlerinin yeterliliği konusunda ankete katılanların yanıtları arasında istatistiksel olarak anlamlı bir farklılık vardır.	Ki-Kare Değeri	P Değeri	Sonuç
Hipotez 11	Stratejik planlar ve kurum idari yapısına bakış açısından katılımcıların eğitim düzeylerine göre farklılık vardır	1.185	.757	Red
Hipotez 12	Üst yönetimin desteği ve elektronik sistemlerin alt yapısına bakış açısından katılımcıların eğitim düzeylerine göre farklılık vardır	2.842	.417	Red
Hipotez 13	Hukuki altyapı, bilgi güvenliği ve gizliliğine bakış açısından katılımcıların eğitim düzeylerine göre farklılık vardır	5.983	.112	Red
Hipotez 14	İnsan kaynaklarının yeterliliğine bakış açısından katılımcıların eğitim düzeylerine göre farklılık vardır	11.546	.009	Kabul
Hipotez 15	Mali kaynakların yeterliliğine bakış açısından katılımcıların eğitim düzeylerine göre farklılık vardır	6.247	.100	Red

Tablo 16'dan elde edilen sonuçlara göre, insan kaynaklarının yeterliliğine bakış açısından katılımcıların eğitim düzeylerine göre istatistiksel açıdan %5 anlamlılık düzeyinde anlamlı bir farklılığın bulunduğu görülmektedir.

Ancak Kruskal Wallis Testi sonuçlarına göre; stratejik planlar ve kurum idari yapısına bakış açısından katılımcıların eğitim düzeylerine göre istatistiksel açıdan %5 anlamlılık seviyesinde anlamlı bir farklılık bulunamamıştır.

Elde edilen sonuçlar açısından; üst yönetimin desteği ve elektronik sistemlerin alt yapısına bakış açısından katılımcıların eğitim düzeylerine göre istatistiksel açıdan %5 anlamlılık seviyesinde anlamlı bir farklılık bulunamamıştır.

Hukuki altyapı, bilgi güvenliği ve gizliliğine bakış açısından katılımcıların eğitim düzeylerine göre istatistiksel açıdan %5 anlamlılık seviyesinde anlamlı bir farklılık bulunamamıştır.

Benzer şekilde; mali kaynakların yeterliliğine bakış açısından katılımcıların eğitim düzeylerine göre istatistiksel açıdan %5 anlamlılık seviyesinde anlamlı bir farklılık bulunamamıştır.

Kabul edilen hipotezde anlamlı farklılığın hangi eğitim düzeyi gruplarından kaynaklandığı ise yapılan analizler neticesinde Tablo 17'deki sonuçlar yardımıyla görülebilmektedir.

Tablo 17: Katılımcıların Eğitim Düzeylerine Göre Tanımlayıcı İstatistik Sonuçları

	Faktör	Eğitim Düzeyi	Ortalama	Standart Sapma
Faktör 4	İnsan kaynaklarının yeterliliğine bakış	Lise	3.9853	.56920
		Önlisans	4.3000	.78034
		Lisans	3.9867	.67760
		Yüksek Lisans	3.8456	.46063

Tablo 17'de görüldüğü üzere insan kaynaklarının yeterliliğine bakış açısından önlisans seviyesinde eğitim düzeyine sahip olan katılımcılar diğerlerine göre daha olumlu düşünülmektedirler. Ancak yüksek lisans seviyesinde eğitim düzeyine sahip olan katılımcılar insan kaynaklarının

yeterliliğine bakış açısından diğerlerine göre daha az olumlu düşünülmektedirler.

Katılımcıların meslekte çalışma sürelerine göre oluşturulan hipotezlerin test edilmesine yönelik olarak Kruskal Wallis testi kullanılmış olup elde edilen sonuçlar Tablo 18'de yer almaktadır.

Tablo 18: Katılımcıların Meslekte Çalışma Sürelerine Göre Kurulan Hipotezlere Ait Kruskal Wallis Testi Sonuçları

HİPOTEZLER				
Ana Hipotez	Meslekte çalışma sürelerine göre, e-devlet için muhasebe bilgi sistemlerinin yeterliliği konusunda ankete katılanların yanıtları arasında istatistiksel olarak anlamlı bir farklılık vardır.	Ki-Kare Değeri	P Değeri	Sonuç
Hipotez 1	Stratejik planlar ve kurum idari yapısına bakış açısından katılımcıların meslekte çalışma sürelerine göre farklılık vardır	14.526	.043	Kabul
Hipotez 2	Üst yönetimin desteği ve elektronik sistemlerin alt yapısına bakış açısından katılımcıların meslekte çalışma sürelerine göre farklılık vardır	19.113	.008	Kabul
Hipotez 3	Hukuki altyapı, bilgi güvenliği ve gizliliğine bakış açısından katılımcıların meslekte çalışma sürelerine göre farklılık vardır	28.362	.000	Kabul
Hipotez 4	İnsan kaynaklarının yeterliliğine bakış açısından katılımcıların meslekte çalışma sürelerine göre farklılık vardır	14.875	.038	Kabul
Hipotez 5	Mali kaynakların yeterliliğine bakış açısından katılımcıların meslekte çalışma sürelerine göre farklılık vardır	11.579	.115	Red

Tablo 17'den elde edilen sonuçlara göre; stratejik planlar ve kurum idari yapısına bakış açısından katılımcıların meslekte çalışma sürelerine göre istatistiksel açıdan %5 anlamlılık düzeyinde anlamlı bir farklılığın bulunduğu görülmektedir.

Yine, üst yönetimin desteği ve elektronik sistemlerin alt yapısına bakış açısından

katılımcıların meslekte çalışma sürelerine göre istatistiksel açıdan %5 anlamlılık düzeyinde anlamlı bir farklılığın bulunduğu görülmektedir.

Elde edilen sonuçlar açısından; hukuki altyapı, bilgi güvenliği ve gizliliğine bakış açısından katılımcıların meslekte çalışma sürelerine göre istatistiksel açıdan %5

anlamlılık düzeyinde anlamlı bir farklılığın bulunduğu görülmektedir.

Benzer şekilde; insan kaynaklarının yeterliliğine bakış açısından katılımcıların meslekte çalışma sürelerine göre istatistiksel açıdan %5 anlamlılık seviyesinde anlamlı bir farklılığın bulunduğu görülmektedir.

Ancak; mali kaynakların yeterliliğine bakış açısından katılımcıların meslekte çalışma

sürelerine göre istatistiksel açıdan %5 anlamlılık seviyesinde anlamlı bir farklılık bulunamamıştır.

Kabul edilen hipotezlerde anlamlı farklılığın hangi meslekte çalışma süresi gruplarından kaynaklandığı ise yapılan analizler neticesinde Tablo 19'daki sonuçlar yardımıyla görülebilmektedir.

Tablo 19: Katılımcıların Meslekte Çalışma Sürelerine Göre Tanımlayıcı İstatistik Sonuçları

	Faktörler	Çalışma Süresi	Ortalama	Standart Sapma
Faktör 1	Stratejik planlar ve kurum idari yapısına bakış	1-5	3.9750	.63080
		6-10	3.9531	.52819
		11-15	4.0067	.47773
		16-20	3.9284	.39812
		21-25	4.0843	.38565
		26-30	4.2469	.41321
		31-35	4.4444	.30429
		36 daha	3.9852	.49667
Faktör 2	Üst yönetimin desteği ve elektronik sistemlerin alt yapısına bakış	1-5	4.0068	.73261
		6-10	3.8741	.59612
		11-15	4.1791	.42152
		16-20	4.1283	.40562
		21-25	4.0784	.47033
		26-30	4.1414	.33760
		31-35	4.4182	.19917
		36 daha	4.1030	.52321
Faktör 3	Hukuki altyapı, bilgi güvenliği ve gizliliğine bakış	1-5	4.1389	.62081
		6-10	3.7808	.72930
		11-15	3.9607	.62236
		16-20	4.1185	.48441
		21-25	3.6897	.83802
		26-30	4.1605	.52701
		31-35	4.6667	.00000
		36 daha	3.6963	.77604
Faktör 4	İnsan kaynaklarının yeterliliğine bakış	1-5	4.1750	.59700
		6-10	3.9381	.62468
		11-15	3.9343	.71837
		16-20	3.9000	.79128
		21-25	4.0431	.41763
		26-30	4.1111	.43910
		31-35	4.6500	.22361
		36 daha	4.2167	.31149

Tablo 19'da görüldüğü üzere stratejik planlar ve kurum idari yapısına bakış açısından 31-35 yıl arası mesleki tecrübeye sahip olan katılımcılar diğerlerine göre daha

olumlu düşünmektedirler. Ancak 16-20 yıl arası mesleki tecrübeye sahip olan katılımcılar stratejik planlar ve kurum idari yapısına bakış açısından diğerlerine göre daha az olumlu düşünmektedirler.

Üst yönetimin desteği ve elektronik sistemlerin alt yapısına bakış açısından 31-35 yıl arası mesleki tecrübeye sahip olan katılımcılar diğerlerine göre daha olumlu düşünmektedirler. Ancak 6-10 yıl arası mesleki tecrübeye sahip olan katılımcılar üst yönetimin desteği ve elektronik sistemlerin alt yapısına bakış açısından diğerlerine göre daha az olumlu düşünmektedirler.

Hukuki altyapı, bilgi güvenliği ve gizliliğine bakış açısından 31-35 yıl arası mesleki tecrübeye sahip olan katılımcılar diğerlerine göre daha olumlu

düşünmektedirler. Ancak 21-25 yıl arası mesleki tecrübeye sahip olan katılımcılar hukuki altyapı, bilgi güvenliği ve gizliliğine bakış açısından diğerlerine göre daha az olumlu düşünmektedirler.

Elde edilen sonuçlara göre insan kaynaklarının yeterliliğine bakış açısından 31-35 yıl arası mesleki tecrübeye sahip olan katılımcılar diğerlerine göre daha olumlu düşünmektedirler. Ancak 16-20 yıl arası mesleki tecrübeye sahip olan katılımcılar insan kaynaklarının yeterliliğine bakış açısından diğerlerine göre daha az olumlu düşünmektedirler.

Katılımcıların çalıştıkları sektörler göre oluşturulan hipotezlerin test edilmesine yönelik olarak Kruskal Wallis testi kullanılmış olup elde edilen sonuçlar Tablo 20'de yer almaktadır.

Tablo 20: Katılımcıların Çalıştıkları Sektörlere Göre Kurulan Hipotezlere Ait Kruskal Wallis Testi Sonuçları

HİPOTEZLER				
Ana Hipotez	Çalıştıkları sektörler göre, e-devlet için muhasebe bilgi sistemlerinin yeterliliği konusunda ankete katılanların yanıtları arasında istatistiksel olarak anlamlı bir farklılık vardır.	Ki-Kare Değeri	P Değeri	Sonuç
Hipotez 1	Stratejik planlar ve kurum idari yapısına bakış açısından katılımcıların çalıştıkları sektörler göre farklılık vardır	78.389	.000	Kabul
Hipotez 2	Üst yönetimin desteği ve elektronik sistemlerin alt yapısına bakış açısından katılımcıların çalıştıkları sektörler göre farklılık vardır	61.614	.000	Kabul
Hipotez 3	Hukuki altyapı, bilgi güvenliği ve gizliliğine bakış açısından katılımcıların çalıştıkları sektörler göre farklılık vardır	85.776	.000	Kabul
Hipotez 4	İnsan kaynaklarının yeterliliğine bakış açısından katılımcıların çalıştıkları sektörler göre farklılık vardır	71.713	.000	Kabul
Hipotez 5	Mali kaynakların yeterliliğine bakış açısından katılımcıların çalıştıkları sektörler göre farklılık vardır	104.694	.000	Kabul

Tablo 20'den elde edilen sonuçlara göre; stratejik planlar ve kurum idari yapısına bakış açısından katılımcıların çalıştıkları sektörler göre istatistiksel açıdan %5

anlamlılık düzeyinde anlamlı bir farklılığın bulunduğu görülmektedir.

Yine, üst yönetimin desteği ve elektronik sistemlerin alt yapısına bakış açısından katılımcıların çalıştıkları sektörler göre istatistiksel açıdan %5 anlamlılık düzeyinde anlamlı bir farklılığın bulunduğu görülmektedir.

Elde edilen sonuçlar açısından; hukuki altyapı, bilgi güvenliği ve gizliliğine bakış açısından katılımcıların çalıştıkları sektörler göre istatistiksel açıdan %5 anlamlılık düzeyinde anlamlı bir farklılığın bulunduğu görülmektedir.

Benzer şekilde; insan kaynaklarının yeterliliğine bakış açısından katılımcıların

çalıştıkları sektörler göre istatistiksel açıdan %5 anlamlılık seviyesinde anlamlı bir farklılığın bulunduğu görülmektedir.

Son olarak; mali kaynakların yeterliliğine bakış açısından katılımcıların çalıştıkları sektörler göre istatistiksel açıdan %5 anlamlılık seviyesinde yine anlamlı bir farklılığın bulunduğu görülmektedir.

Kabul edilen hipotezlerde anlamlı farklılığın hangi sektör gruplarından kaynaklandığı ise yapılan analizler neticesinde Tablo 21'deki sonuçlar yardımıyla görülebilmektedir.

Tablo 21: Katılımcıların Çalıştıkları Sektörlere Göre Tanımlayıcı İstatistik Sonuçları

	Faktörler	Sektörler	Ortalama	Standart Sapma
Faktör 1	Stratejik planlar ve kurum idari yapısına bakış	Eğitim	4.0719	.37173
		Sağlık	4.1303	.69082
		Petrol	3.8532	.35053
		Elektrik	4.3420	.25126
		Belediye	4.0000	.52624
		Ticaret	3.7970	.51260
		Bankacılık	3.8155	.38855
		Endüstri	3.9322	.43239
Faktör 2	Üst yönetimin desteği ve elektronik sistemlerin alt yapısına bakış	Eğitim	4.1230	.42711
		Sağlık	4.0524	.68229
		Petrol	3.7959	.51144
		Elektrik	4.3939	.21717
		Belediye	4.1678	.50612
		Ticaret	4.1346	.43858
		Bankacılık	3.7976	.56791
		Endüstri	4.0244	.42835
Faktör 3	Hukuki altyapı, bilgi güvenliği ve gizliliğine bakış	Eğitim	3.7974	.55941
		Sağlık	4.0684	.83240
		Petrol	3.7002	.52460
		Elektrik	4.5338	.24847
		Belediye	3.9872	.66799
		Ticaret	4.0855	.46811
		Bankacılık	3.7820	.78928
		Endüstri	3.6179	.57416
Faktör 4	İnsan kaynaklarının yeterliliğine bakış	Eğitim	4.0049	.47300
		Sağlık	4.1250	.71315
		Petrol	3.4764	.96733
		Elektrik	4.4657	.21806
		Belediye	3.9423	.63519
		Ticaret	3.9327	.78764
		Bankacılık	4.1038	.36504
		Endüstri	3.8232	.23214

	Faktörler	Sektörler	Ortalama	Standart Sapma
Faktör 5	Mali kaynakların yeterliliğine bakış	Eğitim	3.9444	.75179
		Sağlık	4.1154	.71822
		Petrol	3.8365	.88040
		Elektrik	4.4444	.16216
		Belediye	3.9071	.66700
		Ticaret	3.3333	.81716
		Bankacılık	3.9748	.45807
		Endüstri	3.2480	.84090

Tablo 21'de görüldüğü üzere stratejik planlar ve kurum idari yapısına bakış açısından elektrik sektöründe çalışan katılımcılar diğerlerine göre daha olumlu düşünmektedirler. Ancak ticaret sektöründe çalışan katılımcılar stratejik planlar ve kurum idari yapısına bakış açısından diğerlerine göre daha az olumlu düşünmektedirler.

Üst yönetimin desteği ve elektronik sistemlerin alt yapısına bakış açısından elektrik sektöründe çalışan katılımcılar diğerlerine göre daha olumlu düşünmektedirler. Ancak petrol sektöründe çalışan katılımcılar üst yönetimin desteği ve elektronik sistemlerin alt yapısına bakış açısından diğerlerine göre daha az olumlu düşünmektedirler.

Hukuki altyapı, bilgi güvenliği ve gizliliğine bakış açısından elektrik sektöründe çalışan katılımcılar diğerlerine göre daha olumlu düşünmektedirler. Ancak endüstri sektöründe çalışan katılımcılar hukuki altyapı, bilgi güvenliği ve gizliliğine bakış açısından diğerlerine göre daha az olumlu düşünmektedirler.

İnsan kaynaklarının yeterliliğine bakış açısından elektrik sektöründe çalışan katılımcılar diğerlerine göre daha olumlu düşünmektedirler. Ancak petrol sektöründe çalışan katılımcılar insan kaynaklarının yeterliliğine bakış açısından diğerlerine göre daha az olumlu düşünmektedirler.

Son olarak, mali kaynaklarının yeterliliğine bakış açısından elektrik sektöründe çalışan katılımcılar diğerlerine göre daha olumlu düşünmektedirler. Ancak endüstri sektöründe çalışan katılımcılar mali kaynaklarının yeterliliğine bakış açısından

diğerlerine göre daha az olumlu düşünmektedirler.

SONUÇ

Devletlerin; muhasebe bilgi sistemlerinden beklediği hedefleri gerçekleştirebilmek için, başta modern bilgi ve iletişim teknolojilerindeki son gelişmeler olmak üzere ilgili tüm alanlarda meydana gelen değişim ve gelişmeleri dikkate almaları gerekmektedir. Elektronik devlet uygulamaları bu alanların en önemlilerinden birisini temsil etmektedir.

Elektronik devlet (e-devlet) uygulamaları, birçok sektöre verdiği elektronik hizmetler sayesinde birçok avantaj sunmaktadır. Bu nedenle, e-devlete uyum sağlayacak biçimde, tüm idari birimlerin yeniden düzenlenmesi ve merkezi olmayan bir sistemin yürürlüğe konması gerekmektedir. E-devletin birçok sektör tarafından uygulanması, verilerin toplanması, verilerin depolanması ve daha sonra işletmelerde bu verilere dayanarak çeşitli kararların alınması gibi konularda muhasebe bilgi sistemlerinde kullanılan bileşenlerin ve yöntemlerin yeniden değerlendirmesini gerektirmektedir. Devlet muhasebe bilgi sistemi, devlet yönetim birimlerindeki bilgi kaynaklarından birisi olması itibarıyla; sistemin geliştirilmesi ile birlikte muhasebe işlemlerinin manüel yöntemlerden elektronik yöntemlere doğru yön değiştirmesi gerekmektedir. Elektronik devlet kapsamında elektronik muhasebe verilerinin işlenmesi; işletmelerde kullanılan çeşitli belge, defter ve raporlar gibi temel muhasebe bilgi unsurlarını etkileyecektir.

Elektronik devlet uygulamalarının muhasebe bilgi sistemi üzerinde uygulanması, en çok muhasebe bilgi sisteminin tasarımı sürecinde etki oluşturacaktır. Dolayısıyla bu durumun yansımalarının dikkate alınmasını gerekmektedir. Bundan dolayı e-devlet uygulamalarında, devlet muhasebe bilgi sistemine uyum sağlayacak bir yapının inşa edilmesi son derece önem taşımaktadır. Bu çerçevede, muhasebe verilerinin manüel yöntemlerle işlenmesi sonucunda meydana gelebilecek muhasebe hata ve hilelerinin önlenmesi konusunda e-devlet sistemi önemli bir rol üstlenebilecektir.

Elektronik devlet kapsamında muhasebe bilgi sisteminin kullanımı, nitelikli insan kaynağının gerekliliğini de beraberinde getirmektedir. Bilişim teknolojilerini kullanabilecek ve yönetebilecek insan kaynağı sistemin başarısı için kaçınılmaz bir gerekliliktir. Gizlilik ve güvenlik ise e-devlet uygulamalarında bulunması gereken önemli noktalardan bazılarıdır. Gizlilik ve güvenliğin oluşturulması neticesinde yetkili bireyler haricinde muhasebe verilerine erişimin kısıtlanması muhasebe bilgi sisteminin tasarımında dikkate alınmalıdır. Elektronik devlet kapsamında muhasebe bilgi sistemi uygulamaları, elektronik ortamda muhasebe işlemlerini düzenleyecek yasalar veya düzenlemelerin çıkarılmasını gerektirmektedir. Elektronik muhasebe (E-muhasebe) olarak da adlandırılabilir uygulamalar konusunda devletler gerekli hukuki altyapıyı da oluşturmalıdırlar.

E-muhasebe; muhasebe verilerinin sisteme girişiyle birlikte ilgili taraflara bu verilerin gönderilmesinde bilgisayarın ve internetin kullanılması anlamına gelmektedir. E-muhasebe uygulamalarına örnek olarak E-devlet ortamında oluşturulan elektronik belge, elektronik fatura, elektronik defter, elektronik beyanname ve elektronik imza gibi elektronik uygulamalar verilebilir. E-devlet ortamında oluşturulan E-muhasebe uygulamaları sayesinde elektronik ortamda nakit akışının ortaya çıkmaktadır. Fiziksel olarak nakit giriş çıkışlarında meydana gelebilecek riskler elektronik ortamdaki

nakit dolaşımında meydana gelebilecek risklerden daha fazladır. Dolayısıyla e-muhasebe ile birlikte meydana gelen tüm bu değişiklikler; muhasebe bilgi sistemlerinin etkinliğine ve verimliliğine katkıda bulunmaktadır.

Bu çalışmanın amacı Irak'ta uygulanan e-devlet uygulamalarında muhasebe bilgi sistemi gereksinimlerinin araştırılmasıdır. Bu amaç çerçevesinde Irak'ta devlet kurumlarında çalışan muhasebe personeline yönelik olarak bir anket çalışması gerçekleştirilmiştir.

Çalışmanın uygulama kısmında öncelikle hipotezler oluşturulmuştur. Daha sonra anketten elde edilen verilere yönelik olarak faktör analizi yapılmıştır. Faktör analizi neticesinde E-devlet kapsamındaki muhasebe bilgi sistemi gereksinimlerini ifade eden toplam 5 faktör elde edilmiştir. Bunlar; stratejik planlar ve kurum idari yapısı; üst yönetimin desteği ve elektronik sistemlerin alt yapısı; hukuki altyapı, bilgi güvenliği ve gizliliği; İnsan kaynaklarının yeterliliği ve mali kaynakların yeterliliğidir. Oluşturulan hipotezlerin test edilmesi için ise Mann-Whitney ve Kruskal Wallis testleri uygulanmıştır.

Hipotez testleri sonucunda elde edilen sonuçlar çerçevesinde; cinsiyetlerine göre, e-devlet için muhasebe bilgi sistemlerinin yeterliliği konusunda ankete katılanların yanıtları arasında istatistiksel olarak anlamlı bir farklılık bulunmamıştır.

Stratejik planlar ve kurum idari yapısına bakış açısı ile insan kaynaklarının yeterliliğine bakış açısından katılımcıların yaşlarına göre farklılık bulunmamaktadır. Elde edilen sonuçlara göre genç katılımcılar yaşça daha büyük olan katılımcılara kıyasla stratejik planlar ve kurum idari yapısı ile insan kaynaklarını e-devlet için yeterli görmemektedirler.

İnsan kaynaklarının yeterliliğine bakış açısından katılımcıların eğitim düzeylerine göre farklılık mevcuttur. Önlisans seviyesinde eğitim düzeyine sahip olan katılımcılar diğerlerine göre daha olumlu düşünmektedirler. Ancak yüksek lisans

seviyesinde eğitim düzeyine sahip olan katılımcılar insan kaynaklarının yeterliliğine bakış açısından diğerlerine göre daha az olumlu düşünmektedirler. Dolayısıyla katılımcıların eğitim seviyesi yükseldikçe daha idealist bir düşünce yapısına sahip olarak mevcut insan kaynağının yeterli olmadığını ve geliştirilmesi gerektiğini düşündükleri anlaşılmaktadır.

Stratejik planlar ve kurum idari yapısına; üst yönetimin desteği ve elektronik sistemlerin alt yapısına; hukuki altyapı, bilgi güvenliği ve gizliliğine, insan kaynaklarının yeterliliğine bakış açısından katılımcıların meslekte çalışma sürelerine göre farklılık bulunmaktadır. Genel olarak uzun süreli tecrübeli olan katılımcılar daha az tecrübeli olan katılımcılara göre belirtilen faktörler konusunda daha olumlu düşünmektedirler. Daha tecrübeli olan katılımcılarda daha çok kabullenme

duygusu olduğu, daha az tecrübeli olanlarda ise yeterli görmeme ve daha iyisini arama duyguları olduğu anlaşılmaktadır.

Çalıştıkları sektörler göre, e-devlet için muhasebe bilgi sistemlerinin yeterliliği konusunda bütün faktörlerde ankete katılanların yanıtları arasında istatistiksel olarak anlamlı bir farklılık bulunmaktadır. Elektrik sektöründe çalışan katılımcılar e-devlet konusunda muhasebe bilgi sistemi gereksinimlerini diğerlerine nazaran daha fazla yeterli görmektedirler. Ancak ticaret, petrol ve endüstri sektörlerinde çalışan katılımcılar muhasebe bilgi sistemi gereksinimlerini daha az yeterli görmektedirler. Irak'ta elektrik sektörünün geçmişinin daha eski olması, çalışanların daha nitelikli ve tecrübeli olması nedeniyle bu sektörde çalışanların muhasebe bilgi sistemi gereksinimlerini daha yeterli gördükleri düşünülmektedir.

KAYNAKÇA

1. AKANDE, O.O. (2016). Computerized Accounting System Effect On Performance of Entrepreneurs In South Western Nigeria, Proceedings of Iser International Conference, Aralık 2016, Birmingham, UK.
2. AKESSON, M., SKALEN, P. ve EDVARDSSON, B. (2008). "E-Government and Service Orientation: Gaps Between Theory and Practice", International Journal of Public Sector Management, 21(1): 74-92.
3. ALWAN, S. A., ABD ALRAHMAN, A. 2010. "Basra'da E-Devlet Uygulama İmkani İçin Kamu Yöneticilerinde Yöneticilerin Görüşlerine İlişkin Bir Anket Çalışması", İktisadi Bilimler Dergisi, Basra Üniversitesi, 7(2) : 114-117.
4. ERNEST, O.O. (2015). "The Relevance Of Auditing In A Computerized Accounting System", International Journal of Management and Applied Science, 1(11): 79-83.
5. GELINAS, U.J., SUTTON, S.G., HUNTON, J.E. ve HUNTON, J. (2005). Acquiring, Developing and Implementing Accounting Information System, Cengage Learning, 6th Edititon.
6. HASSAN, O. S. 2013. E-Devlet Trafik Hizmetleri Alanında, Sharjah Emirliği'nde Uygulanan Çalışma, Polis Araştırma Merkezi Dairesi, Birinci Baskı, Sharjah, Birleşik Arap Emirlikleri.
7. KEFALLINOS, D., LAMBROU, M. ve SYKAS, E. (2009). "An Extended Risk Assessment Model for Secure E-Government Projects", International Journal of Electronic Government Research, 5(2): 72-92.
8. MAHMOUD, M. 2013. Devlet Muhasebes Bilgi Sisteminin Etkinliklerine E-Devletin Etkisinin

- Değerlendirilmesi (Gümrük Sektöründe Bir Uygulama Çalışma), Yüksel Lisans Tezi Yayınlanmamış, Ticaret Fakültesi, Muhasebe Bölümü, Al-Manoufia Üniversitesi, Mısır.
9. NGULUBE, P. (2007). “The Nature and Accessibility of E-Government in Sub Saharan Africa”, *International Review of Information Ethics*, 7(9): 1-13.
 10. NTULO, G. ve OTIKE, J. “E – Government: Its Role, Importance and Challenges”, <https://www.researchgate.net/file.PostFileLoader.html>, 01.05.2018.
 11. OSBORNE, D. ve GAEBLER, T. (1992). *Reinventing Government: How The Entrepreneurial Spirit Is Transforming the Public Sector*, Addison-Wesley.
 12. SUGUT, O.C. (2014). *The Effect of Computerised Accounting Systems On The Quality of Financial Reports of Non Governmental Organisations In Nairobi County*, The Degree of Master of Business Administration, University of Nairobi, Kenya.
 13. WORLD BANK. (2012). “Electronic Government”, <http://web.worldbank.org/>, 11.05.2018.